

СЭКП ТК-ның Политбюрозунда

Партияның XXVI съездининч болган СЭКП ТК-ның он дараалында Пленумларының шийирлеринде үйе-лешип, узун хуусаалыг бер-спективалыг кыдыр ажил-даш кылдыгын СССР-ның энергетика программасынч толтедилешип СЭКП ТК-ның Политбюрозу эолчеглиг хура-дыга чугаалажыг корген. Чуртуз узун хуусаалыг эио-номиктиг хогжудезининч стратегтиг кол сорулагын шийирлеринч СССР-ның энергетика программасы хал-дыр узукриг, ычгарга чуртуз экономикажын хог-жуденинч шапкын болган энергия камналгазыг оруу-че дурген шийилдер сорул-га-бале он структуралыг техниктиг болуш орунла-стыг эле тургузушунун бот-талыгыг стратиги кол со-рула кылу турар.

XXVI чыга кедир СССР-нин экономикажыг болган социал хогжудезининч кол коргун-дериинч талазы-бале саям коргунушундагы үндешилең

оа үзүсү чурттуу мурунуга түртүстүгүлөн айтыргыларын шынчылдыгынын эркежок кичүүлүгүн барымдаалашып, а ош кышкы чепи алдында буудуруге болган эрте-тем-техниктик күчүзү баа-зымыга үндөзүлсө, про-грамманы акылдан кылдыры боттадырган.

ССРР-нин энергетика про-граммасы чурттуу энергетика, баласымынын түртүзүү өкжидеринче, атомнуг энер-гетикасы, ош кышкыда дүргө нейтроннага акылдар реакторларын шалкын жогсү-дөрчөп, энергиянын үнө-чаа достерин чурттуу түртүзүүчүсүгө угулган. Барыны чурттуу түртүзүүчүсүгө Сибирге ча болган нефть тымжыгы улам ылай көүдө-дүр, оларын түртүү Европа кезеңине сөөртү чедерин хылдыр, эртем болган тех-никамын ош чаа чедиршип, периник баазасына үндөз-дөш, одалага энергетиктик комплекстин ажыктын чай-гылын чок өстүрер, энергия болган курсабырлар кампа-

газынын идегелдиги система-
нын тургузар талазы-биле
чөмчөглер ажылдан кылдын-
ган.

Одалга-энергетиктиги комп-
лексти улам ыяай хожугдуу-
ри, энергетиктиг балансын
сайырагдайжыдары, артем
богаш техниканын эн чаа
чөдшинининериге үндө-
лөш, энергетика куралдары-
ларын бузурада куш-ажыл-
дыр чүдүрчүлүш белидери,
одаар чүдүрүлүш белидери,
одаар боттуг амыккалары база
көмүсүлүг чарыгдары
партия, совет богуш аякыл-
гайы органиаларнын, проф-
эвилел богуш комсомол ор-
ганизацияларнын, Совет
Эвелептин бүгү аякылчы
чоннарынн эн чүгүлө со-
рулгалары болуп турар деп,
СЭКН ТК-нын Политбюроу
опалаа дөмдөгөз.

Продукцияны чорудуп бээр
талазы-биле керээлн хуула-
гедерин сагыыр богуш ол
хөрекке министрстволарнын,
ведомстволарын богуш бу-
дурдугедерин богуш бу-
харысаглар.

зын белидер дугалайды. Ай-
тырыгы СЭПКи ТН-ның По-
литбюрозуна чугалажып
корген. Ниятиле бул дугуле-
зинин амыг хемчээлеринде,
соң калбак специализация-
кынып болгат кооперас-
ташыкынын, быжыг, аякы-
агыжы харылааларын биле
эинде продукция чыгару-
рун бээр талазы-биле
лаалгаларын доктаа-
тыгын хемчээлеринге
база помекталарын Бзу-
гаар бугурулелерин бол-
гат организациаларын ыяа-
ла куусерин ниятис-биле
уузус аякы-агыжын болгаш
оон бугу адыраларын улам
ынайгы хөгжүдүзенин база
чогулчалыг аякыларын
чугула негелден болуу ту-
рарын чугалажып корүп-
күчүзине онагал демде-
лөөн. Продукция чорудуу
бээр талазы-биле кероолж
хулаалелерин куусеринге
чүрүмү база сагылта чо-
рунну тургузар талазы-биле
хемчелерин тодугарлаан.

Боттадырларда улук кай-

[illegible]

СЭКП Тыва обкомунун IX пленумунун шийттирилери-
биле чоңунд танымалгазы
60 хүштерде республиканын
күш-агычы, коллективтерин-
де, өөредилге черлеринде кал-
баа-биле зоруу турар. Акыс-
чы чоңнар пленумун шийт-
тирилери изин-биле деттик,
Совет Тыванын 40 чыдын
акыл-агыг болгаш күшүлүра
тургузушкунунга чаа-чаа
чедийшиктер-биле уткуу-
рунга бургу шийтирилери-
илергейле турар.

рооношпер ортуунага ажил
чогуур талзай-биле
бүтээгдэхүүн Г. Ч.
Самсхан багтан алган,
«Коммунизацийн хөрөл» со-
хоттун ажил-шчдаднерне
СЭКП обкомунд IX плену-
мунд шийтгилрлерин тайл-
бырлал, талштырнал.

Чагчус аай политухун
«Сельхотехника» хатт-
жылшмшындын ажилчдын-
ны база идеевлей кириш-
нел. СЭКП райкомунд се-
кретары К. О. Ензак ол кол-
лективтй мурунгуа илсекте
кылгел талштырнал. Пелу-
хунд ажилчдын мурунгуа
мурунхы чолаатын В. Я.
Самсхан база чүве чугаа-
лаан.

тайлбырлааннар. Тыва
АССР-ның Дээди Советинин
Президиумунун секретары
Н. С. Бойду болгаш ССКП
райкомунун ийги секретары
А. А. Салчак олар политхүд-
де «Саян» союзтуун Сесер-
лал сабырынын ажилчына-
ры-биле учурашкан. «Лар-
тинчыл кыгырчылыга шалыч-
ты күш-ажыл-биле эл-
чирималар Саян Тыва
Союзун 40 чыллыга күш-
ажылчы чаа-чаа чедикши-
нериге учуражыр, кажан-
да, каяа-да бизик саялга-
чуруму хандырар деп, учу-
ракшымынчы кырынча-
лери шийитирлээн. Ол
ажыл-аттыгын өскө сабыр-
ларыга ССКП райкомунун

Бо темага хамаарышкан чалгынсы аял полктуң Талды райоңга бодик келуүрүмүнүн айында байдалга болуп эрген. Эртең патина хауңуң эртеңиле идеология айкалдыкларының 12 бауу районуңуң бүгү айкал-айгыларыңе чорупкан турган. Ой бодуктерин партия болгаш совет органдарыңкы удуруткуч айкалдыкчылары баштан чороап, пропагандаңи бодуктерин составына лекторлар, плетекчилер, улус айкал-айгының специалистары кирген. Чыжэ, «Россия» совхозтуң мыймыстыг бодам азырар комплексиңизин айкал-ишчилеринге СЭКП райкомунуң бирги секретары В. Д. Куркутов, а машина-трактор мастерскаяыңкы айкалчынарыңга А. В. райоңуң проруктору А. В. Кофеев, а олар барын чороап К. Тоңо аттыг совхозка барып чороап плетекчилер болуңи райдуускомунуң секретары К. А. Санчай удуруткелген. Идеология айкалдыкчыларыңга база бир бодуң СЭКП райкомунуң хе-

— Уакең ажыл чыдар дүзүлүдө Тывага чурттап, ажылдап турар кижилер мен. Бистик коллективни бисти интернационалчы, эйнайрадыг коллектив деп дүрүм суугаар адал болур. Куш-ажылга, амыдыралга хой националдардык төлөөлөкчилери бистик коллективте чаггыс өгбүлениг солдарты, кыстары ымышак дузалажып турар. Совет Тываның 40 чылынга чаа-чаа чедипшинер-биле ужуражырыкка бурун бүтүрүр мен — деп, Валерий Яковлевич медеттеэн.

Бий-Хем райончук 40 ажылдап турар кижилер чыгыс айдол солтүндүккө малчыларга, механизматорларга, саанчыларга барып, лекцияларын, кышкелдерин, беселеларын кылгып, партия обкомунун чоокта чаа болган IX пленумунун материалдарын

Этюд аяны-А. В. Есеев, рапорттун улусту контроль, котметалары даргыз Д. И. Шутос слар барган, лекцияларын, плеткедери кылган Республика намысклаы Кызыл хоорайа чатыс аай полтхунун эрттеринге чус амыр лектор болган плетке. чы кирипн, кут-аычмы коллективтерге СЭКП обкомунд плесумунуң материалдарының дугайында лекцияларын, плеткедери, беседаларын кылган.

СЭКП ТХ-ның Чингизе секретары эр Ю. В. Андранович «СЭСР-ны алаа чыгы чыгы» алаа чыгы алаа чыгы мударин болган туселдерин. Тываынд амычмы чоннарының мурунуга салдылган соругааларын лекторлар, плеткечелер, чатыс аай полтхунд тодаргай тайылбулаалар. Полтхунд бут-зе районнарга болуп эртел.

КУШ-АЖЫЛДЫҢ БАЙЫРЛАЛЫНДА

Барыш-Хемчик районода «Барлык» совхозтун Хонделец салбырынын ажыл-ишчилериндеп Коммунисттик субботникке 200 ажыл кижжи кижиржи. Школавын башкылар коллективы, контора ажылдакчылары ол хун кедээ клубка,

чунар-байжыга одаар ыяш
белеткейинге күш-ажыдың
байырлалың хунүде
ажылдаар. Тудут бригадаы
сууруң кудумчуларында
штакетниктерн септеп чаар-
тыр. Сууруң чурттакчылары
агитварталдар айы-биле
субботник хунүде Көш-

Аргындың машина оруун аштап-арыглап, сентеге чорудар, суур чаагайжыдылгазынга кирип, малтын кодапнарга шеф дузазын чедирер. «Кызыл суббота» хуңиале ажыдаан ашказын 160 рублин беш чылдык фондузунче шилчидер.

СЭКП Төп Комитединде болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинде

КӨДЭЭ АЖЫЛ-АГЫЙГА БЭЭР МАШИНАЛАРНЫҢ БОЛГАШ ДЕРИГ-ХЕРЕКСЕЛДЕРНИҢ ТЕХНИКТИГ
ДЕҢНЕЛИН, ШЫНАРЫН УЛАМ БЕДИДЕР, АЖЫГЛАЛЫН ЭКИЖИДЕР, 1983—1990 ЧЫЛДАРДА ОЛАРНЫ
БҮДҮРЕРИН БОЛГАШ ДУЖААРЫН КӨВҮДЕДИР ТАЛАЗЫ-БИЛЕ ХЕМЧЕГЛЕР ДУГАЙЫНДА

Партияның XXVI съездининң, СЭПК ТК-ның май болгаш ноябрь (1982 ч.) Пленумунан чыгарылган салган сорулгаларын барымдаалаш, СЭПК Топ Комитеди биле ССР-нң Министрлер Чөвүлели «Көдөз ажил-агыйга бээр машиналарның болгаш дери-жерселселеринң техникти деңгелин бээр шынаар улум ыңай бедидер, ажыгаларын зикиндер, 1983—1991 чылдарда оларны буудурын болгаш дуузарын нөөвүдери талаш-биле чирчигер, дугайында» доктал хүлүпс алган.

дашан, доктада тодоратган. Нога кутулалдымда-ла күүдүг тракторларга ажылгаар асмакыг болгаш прэсипит машиналарын, ол мышкаш энергияны камааар, хорүңү камгалалыг болгаш индустриалдыг технологияларын көздө ажыл-агый бүдүрүлгөниге ажылгаар техниканы бүдүрүнчө кутуш салыр. Бу талашына ЭДЧ көжигүүсү чуттар-бие экономикагит болгаш эртем-техникти кады ажылдажытаны калбартырып көрүп тууар.

Мил акимиягы болган мал мемориум буудуригине керектик машина туудурун министрствозуна чорууду боорин халдырыпн СССР-ниц Кара металларын министрствозуна, СССР-ниц Бигут министрствозун министрствозуна, СССР-ниц Нефть болуу, газдын кылдыр болган нефть химия уастируун министрствозуна, СССР-ниц Ахилла уастируун министрствозуна, СССР-ниц Чийа уастиру министрствозуна, Чийа болган ашч-чм уастируине база амыдылар приборларын керектик машина туудурун министрствозуна, Станок туудурун болган херексеудер уастируун министрствозуна, Электротехния уастируун министрствозуна, Автомобиль туудурун министрствозун, Электроника уастируун министрствозуна, Циркор туудурун автоматизация херексеудерин болган бшт-карыйла системаларын министрствозуна, Ужар чүүа уастируун министрствозуна, Химия болган нефть мапиналарын туудурун министрствозуна, СССР-ниц Нефть проауктулар халдырылганынч талазы-биле куруне комитетине, Туаг,

Дисселек оолаар чүтүл чарыгалдыг болгаш техниканы айкарыгга чарыгалдарына боттуу-биле кызырларын хандыр-башпаан, тракторларга, комбайнларга болгаш кудээ ажил-айгыгын өске-даа машиналарынга механизаторларынг хуңде айкалдап кыдырып улам-на беддер.

Кудээ ажил-агыг техниканың артык кезектерин оларынч чарыгалдыгын техникка талазы-биле үндүндүтүнген хемчээдеринге дүштүрүтү бугурун болгаш ажил-айгырларга чорудуу бээрин СССР-ниц хамарыраштын министрстволары болгаш ведомстволары көмүдүрүп хуулаагелгил. Колхозтарын, совхозтарын, кудээ ажил-агыгын болгаш суг ажил-агыгын өске-даа бугурургелерин база организациаларын артык кезектер-биле магадылаадыг хандырарыгче ишчилерин 1985 чылда доосарын СССР-ниц Курком-селхозтехникаларга дааскан. Шынар чок, стандарттыг өвөс азы четчетелтигнөөн продукцияны бугурунун база чорудуу бээрин болурубазы дөөш, а ол шынак колхозтар-дын өсүмдүктү болган катэ-горияга өсүмдүктү болган катэ-

риятка, обкомларын министрстволарга болгаш стволарга, автономнуг кылаарын Министр-вуздеринге, крайкууга болгаш бөккүсүс СЭРТ Төп Комитет-тиг СССР-ниц Мин-Чукузлет дааскан.

Хамарыраштын министр-ларын, ведомстволар-чыр организациалар, жыйынкыларын, ал-дырнын болгаш орга-низацин бирги уауту-бог харыскалагзын ужурууг.

Кудээ ажил-агыг угузунд адырларын чүтүлүр эртем-чил таварыш үндөс сайзырагжыдырчыг-наларын болгаш олар-ламыр кезектерин болгаш чогуур номө-бугураар кудээ ажил-чорудуу бээр планнар-ыгче талазы-биле на-саткалы-чүрүмүн би-рынчы, айттыгжын-ныа бугурургелер-шиниялыг материал-чөлүз кылгылар бол-гууну технологтуг дер-селдери-биле бүрүн-рынче оон кичээлгей-тувар үнүлүгү.

мин-
ведом-
республи-
ЧССР
комар-
ромнарга
ди бол-
ристрыл-
Ол дээш
стерство-
ныаа чер-
катын-
биз чер-
низация-
укучулары
Бидеаер
машина
ла чору-
техникти
били-биле
машин-
ныаа кур-
будуер
инклатура
ли-агытай
ны куу-
рурунени
ыгыгала-
адырлар-
ни бедик
лар, чет-
аш амгы
иш-херек
хандыра-
уланган

СЭЗ-нің Алып-тең програм-
масын күшейтедіріңіз деген
тапсырмаға аяқталған кезең-
дегі жетістіктері туралы
баяндамада баяндама жаса-
ды. Оның баяндамасында
СЭЗ-нің Алып-тең програм-
масын күшейтедіріңіз деген
тапсырмаға аяқталған кезең-
дегі жетістіктері туралы
баяндама жасады. Оның баяндамасында

Чаа техниканын тургузары-
ячыл болгаш шингөөдир амы-
рынның хуусааларын кызыра-
рычыч, эртем-бүдүрүлгө кат-
тыжышкыныларын эртем-
чиликчээл, конструктор, төлө-
пө-биле-конструктор болгаш
технологттуг организациялар-
ның аякымын амыктың
бедиринче угулган түү
көмөгөр комплексин
СЭКП ТК болгаш ССЭР-
нин Министрлер Чөвү-
лели бадылаң. Оларын
структуралык сайжырайткы-
дарын, эртемий болгаш бү-
дүрүлгөнни интеграциялаң
дүгөдесирин, автоматчылаң
чөпкөк хөтөкөздөй болгаш
төлөп-төпкөпчинин авто-
матчытыккап системаларын
нептердирин, алдыраа тех-
никтик политикаң чачын-
тырып турганын, минчале-
лерин чогаадын тургузары-
яңы шылары болгаш олар-
ын бүдүрүлгөгө нептердирин
доңоң организацияларын,
күнүлүг каттыкшың,
кыпарларын болгаш бү-
дүрүлгөлерин удурут-
чуларың харымсалга-
зын бедилер көрдүгөн. Эр-
тем-шынчылаң, технологт
болгаш төлөп-биле-констру-
тор, организацияларын, те-

орук болгаш коммунал машина тудуунун министерствоюна, Харылаза херекселдеринин улуштурунун министрствоюна СЭКН ТН болгаш СССР-ниң Министрлер Чувалына дааскан.

Айыттылган продукцияны берилигине даярдагач дунтур, даан туусалдезинин делондиги хамаарылга човка кодо ажыл-агый машина тудуунун бугурулгелерине бирин эчтегге чорудун бээр хандырып металлдын, материалларын, одаар чуудун, газын, нефть продуктуларын болгаш четчелээр кылгыларын берикчилериге — СССР-ниң Курхандырылгазына, СССР-ниң министрстволарына болгаш ведомстволарына дааскан.

Станок тудуунун болгаш херекселдер улуштурунун министрствою, Нефть-болбаазардын кылар болгаш нефть химия улуштурунун министрствою ээлдирген министрутурун болгаш элеништеринин болгаш резина-техниктерин кылгыларын деп-тески чорудун боорин хандыраар хажырдигин.

Туошкарларын (сөөк, кызыл), кралларын, обонун болгаш районларын, роулеттер, каттыккыларын чевүлдеринге каттыккылар.

Техника ажылгагач, бизастарнын депшиг хевирлерин болгаш ажыл-агый культуру остурун алмырын кылдыг технологидарын чымдап эгелеш шинчелеридирин боттан техниканы ажылгаар тибиле ажылдарын оргузуларнын методтарын жудер болгаш сайызыр жырлар, механизастар бот-оругга-чарыгталыг гадаларын дуржуу хевирлеридир;

Техниканы кайтагаар автогостарын, техникаалдын пунктуу нефть сквадтарын, нефть серилерин, нефть ражыгларын машина ачарыгын колхозтарга совхозтарга тургузарын ышкан СССР-ниң Индустриалдык системинин ажыл-агыйларына болгаш каттыккыларынга

[illegible]

билкалар-
нып, мид-
домство-
ртга, сой-
ий орган-
шкнипер-
шина ту-
ийин бол-
ини ка-
ни турар
а чугула
нган ту-
технякти
рги ээл-
доктаа-
дыш чо-
к чугула
н болга-
руге кү-
болган
ар ажит-
сек,
арны бол-
сидиринг
тургуза-
курун
н. Сал-
боттан-
чы бол-
ылды уг-
чы кол-
дээр.

Трактор болгон кезде акыл-агы машина туудуруч министрствозунун Ма акылдыгы болгон. Мал акылдыгыне бүдүрүнгө акылгаар машина туудурун министрствозунун. СССР-нің кезде акыл-агыга машиналар болгон дериг-херекседер будурун туурар министрствозуларын болгон ведомствозарын оз ашаналарын, дериг-херекседерин техниктиг дещелен болгон шыларын белидер. 1983—1990 жылдарла олорун бүдүрүнг болгон ду-жаарын көздөдөр талазы-биле оругаларын СЭПН Тон Комитети биле СССР-нің Ми-нистрлер Човуледи тодаракты. Авыттыган министрствоза болгон ведомствозага даяскы болгон. Акылдыгыларын илгездигин белидерин болгон хуусалал-дуун, ол ышкан кескентерин болгон белидеринин быжыг болууну, материаллар чарыгдалын болгон энергия херекседерин өзөөкөдериин база шынар талазы-биле чаа техниканы тургузарларын болгон бүдүрүнг шингөдиг аларынчын аргазы-биле септелгө тааржыгар байдалы экижидерин барымдалашмаан, ол ышкан кылын удурун туурар машиналарын болгон дериг-херекседерин чаартын турган, 1983—1985 жылдарла машиналарын болгон дериг-херекседерин техника-экономиктиг көргүзүлгүдүн дыка экижидер:

көдө акыл-агыга акыл-агы чорударынын чогуур агрохтектиг хуусалаларын болгон күч-ажыг чарыгдал-дарын дыка кызыларын чедип

педдер базаларын тузарын болгаш чаартып дерири талазы-биле ооналдарын доктааткан.

Трактор болгаш кезде ажилгай машина туудунун министрствозунун база Мал ажилгана болгаш мал чөмпсүн бугаеринге машина туудунун министрствозунун кол сорулгалдарын бирээн чүд дээрге, кезде ажилгай техниказын ажилгала иделгелрин болгаш үр азияларын бедилери болуп дор доктаалда ооналал демделгээн. Кызыл үндүрүп туруп продукцияны шынарлы башкарыктын системаларын сайыраптайгыдал болгаш ол министрстволарын бугурагаларынге дөшпигилге технологияны бугурачукунге педдерид талазы-биле үрөшүн чөмчөгөр көрдүгүн. Дээди категориянын шыналыг боо, дукциязын бугураын лыка көвүдүр, механикациянын дөшпигилге чөксеткери калбаа-биле ажиллар ооналдар доктаатынган.

Бедик техниктинг дөшпигил болгаш шыналыг машиналар-

Колдо ажал-агыга төрөг-
дөр машиналары бүдүрө-
нүң техниктег дөңсөңүн бол-
гаш шымын беңдөр тала-
а-былс ажалдагы материал-
ды болгон моральдык или-
беришкенин сайырмага-
жыдырыш уланган жакта-
лерини өмүрүсүз жакта-
ла айткан. Билгени СССР-
ниң төрткүч талазы-былс
куруус комитети үзөтүрү-
бошташ машиналары колдо
ажал-агыга сайгарында
жамаарышты мөөң өрткөт-
көтүрүш.

Кодэ ажил-агуйны чаа тех-
ника-биле эдэ чөлөөтлөр
соруулагын нийтү күрүнэ уужур,
дуузалын, ол соруулагын шиг-
шээрлээрнине зүртүт аймагы
чонгарынч калбак массала-
рынч кичигежиг угтаглан
турар уужуруун барымдаала,
вышлан, доктаала айткан
даалгаларын болгаш хемчег-
лерин ботталдырыын эконо-
миктиг болгаш политиктиг
уудт уужур-дуузалыг бирги
серген херэ кылдыр көөрүн
завладешлын республика-
нын компартияларын ТК-
ларына, Министрлер Чоулэ-
деринге, партиянын крэйком-

техника-
гачидээр
ингэ хө-
ны бо-
риг-хө-
дүрүл ту-
гелеринц
н Күр-
ын, кол-
вхожтар
доктаат.
боттанды
терин уг-
Аш-чөм
селиринг
рер дээр-
д СЭКП
и Минн-
огейлзэн.

